

12. 4. — 29. 5. 2022 (Galerie MeetFactory)

©Z

Mladí a klidní

Část 1

Mladí a klidní

K účasti na výstavě *Mladí a klidní* jsem oslovila umělce a umělkyně ze stejné generace, která se během studií před bezmála deseti lety na školách a v galeriích setkávala s tehdy dominujícím konceptuálním minimalismem. V souběhu s mezinárodním trendem návratu k řemeslným technikám v současném umění se autoři a autorky v posledních letech uchýlili k rukodělné práci. Ta přináší díky svému repetitivnímu rytmu ve spojení s haptickým vjemem samotných materiálů blahodárný stav plného soustředění – „flow“ – velebený všemi mindfulness kouči vygenerovanými výkonnostně zaměřenou společností. Tedy alespoň teoreticky. Mnohahodinová manuální práce může zároveň vyvolávat pocity stresu, únavy a fyzické bolesti. Vystavující se k ruční práci často obrátili v reakci na frustraci ať už spojenou s uměleckou tvorbou (přesycení digitálním a konceptuálním přístupem k umění), společenskou marginalizací anebo novou životní situací (společenskou izolací spojenou s raným mateřstvím, zhoršeným zdravotním stavem nebo pandemií). Nazývám je s velkou mírou nadsázky *Mladými a klidnými*, jelikož nereagují na výzvy dnešní doby hlasitými výkřiky, ale všivají, vrývají, vpichují a vyřezávají je do svých děl. Jak se ale ukazuje, toto označení vlastně vůbec nesedí.

Výstava je součástí dlouhodobého výstavního cyklu *Jiné poznání*, v rámci kterého společně s kurátorkou Terezou Jindrovou v Galerii MeetFactory sledujeme formáty předávání vědění, jež se vymykají racionalistickému principu dominujícímu v západním a stredoevropském prostředí. Během ruční práce je zkušenost předávána nejen prostřednictvím orálního sdílení příběhů, ale také skrze motorickou paměť. Naše hladce - obrace je identické s hladce - obrace našich předků, kteří nás řemeslo naučili.

V duchu pomalosti, která je jedním z podprahových témat výstavy, jsem během příprav vedla s umělci a umělkyněmi rozhovory a snažila se porozumět jejich osobním motivacím k využívání dlouhotrvající manuální práce. Pro některé z nich byla iniciačním momentem pro osvojení řemeslné techniky touha po kolektivní tvůrčí činnosti jako formy mezilidského kontaktu usnadňujícího sdílení. Pomyslný protipól pak představují autoři a autorky, kteří naopak tento moment sdílení ze své činnosti vylučují a záměrně se izolují. V obou případech je ale nepopiratelné, že prostřednictvím stehů, ok, řezů a tahů přenášejí do děl své příběhy. Někdy v ně doslova propisují i své DNA, když si při práci poraní ruce.

Materiály se ukazují být dobrými zvědnyky, diskrétními a odolnými vůči nejpálčivějším doznáním. Nemohu si odpustit trefnou analogii s řecko-římským mytologickým příběhem o Filomélé, na nějž jsem narazila během výzkumu současného trendu háčkování v současném umění u bosenské umělkyně Šejly Kamerić. V příběhu, který zachytil Ovidius ve svých *Proměnách*, unesl Filomélé její švagr Tereus do hor, kde ji znásilňoval a mučil. Aby si zajistil její mlčenlivost, vyřízl jí jazyk. Filomélé pak vetkala svůj příběh do bílé přize a po služce poslala své sestře, která jí ze zajetí vysvobodila. „*Nemůže žalovat němými ústy, však vynalézavost z bolu se rodí a neštěstí zbystřuje důvtipnou mysl. Na stav cizí dívčina chytrá běl napjala přize, do ní písmeny purpurovými vetkala svůj osud.*“

Kromě již zmíněné frustrace či potřeby uvolnění umělecké formy, kterou se v souvislosti s osvojením řemesla samotní umělci a umělkyně zmiňují, je dalším často artikulovaným motivem potřeba „návratu“. Návrat k řemeslné práci, jejíž základy si osvojili často jako dospívající a z podobných důvodů vyhoření ji opustili spojenými s postupujícími technologiemi. Zároveň se jedná o návrat k archetypální práci, k základním dovednostem, přinášejícím pocity sebepotvrzení či „znovuukotvení“, které jsou v dnešní době plynule proplouvající z pandemické paralýzy do reality nedalekého a do nedávné doby nepředstavitelného válečného konfliktu nesmírně zapotřebí.

Část 2

Dovolit si ztráct čas

Velkolepou instalaci dominující celé ploše galerie připravil z odřezků vyřazeného sektorového nábytku z 60. - 80. let umělec, light designér a scénograf **Pavel Havrda**. Jako absolvent ateliéru digitálních médií a následně interaktivních médií na UJEP v Ústí nad Labem propojuje řemeslnost rukodělnou s řemeslem digitálním. Monumentální podlahovou instalaci vytvořil pomocí digitálního návrhu, který přenesl do prostoru galerie částečně i za využití CNC technologie (již mimo jiné nemálo „ortodoxních“ truhlářů či řezbářů pohrdá). Instalaci doplňuje dílem *Tenu-ra*, keramickým objektem složeným ze dvou rozbitých váz. Artefakt odkazující ke zděděným hodnotám, jež je třeba rozbit a znovu poskládat, vznikl ve spolupráci s autorovou tehdy pětiletou dcerou Apolenou.

Pavel Havrda pracoval během studií a v prvních letech po jejich dokončení převážně s videem a digitálními programy. Jeho díla se pohybovala v konceptuální rovině zaměřené na hledání různých perspektiv všedně pozorovaného. K truhlářské práci se dostal víceméně náhodou, když asistoval na přípravě projektu *Orbis Pictus* Petra Nikla. V té době zažíval frustraci a vyhoření z práce v digitálním prostředí provázaným s imperativem konceptuálních východisek.

„Vždycky, když mě něco sere, tak u toho skončím,“ tvrdí o sobě Pavel. Divadlo ho popuzovalo a design nesnášel – tak začal dělat světelný design v divadle. Podobně to bylo i s řemeslem, kterým ještě na střední jako student aplikované kybernetiky pohrdal, anebo třeba s hravostí v umění, bez níž si dnes jeho tvorbu nelze představit. K soustředěné práci v dílně se dostal až díky pandemii, kdy na čas utichly jiné pracovní závazky. Na práci se dřevem oceňuje mimo jiné i její dlouhotrvající pomalý proces. *„Nesmiš se cítit ve stresu z toho, že o něco přicházíš... Když děláš něco, co trvá dlouho, tak se musíš nastavit na to, že to není ztráta času. Je to podobné jako s dětskou hrou...“* říká otec dvou malých dětí.

Vyškrabat se z toho

Kristýna Šormová je malířka velkoformátových abstraktních pláten. Když se jí před čtyřmi lety narodil syn, nemohla kvůli jeho alergii používat terpentýnové barvy a trávit v ateliéru dlouhé hodiny. Uchýlila se proto ke kresbě na papír a následně k jeho vytrhávání a perforování jehlou. Kristýna Šormová již od dob svých studií na pražské AVU vždy pracovala živelně, do svých pláten i kreseb promítala své emoce, které zároveň dokázala usměrňovat dobře zvládnutými malířskými technikami. Stejný způsob práce aplikuje také v kresebných sériích, jen ve více přízpůsobivém měřítku daném papírovým formátem. V jejich „trhaných kresbách“ je cosi velmi znepokojivého - až obsesivní trhance připomínají sebepoškozování, kdy předmětem bolesti není vlastní kůže, ale vlastní dílo.

Řemeslo jako umělecké věno

Semir Mustafa a.k.a **Dante Buu** pochází z Černé hory a je jediným zahraničním hostem výstavy. Vyšít se naučil od své matky, babičky a svých tet. Byla to tehdy jediná práce, kterou poté, co prošel coming outem v ortodoxně muslimském prostředí malého města Rožaje mohl vykonávat. Od té doby je pro něj výšivka způsobem zpracování vlastních emocí a do určité míry prostředkem vyrovnávání se s vlastní identitou. Na vyšívaném cyklu *Pět ročních období* pracoval čtyři roky a vystavuje jej vůbec poprvé. Během práce mu dělala společnost televize, díky níž se naučil německy a anglicky. O cyklu *Čtyři roční období* Dante Buu píše:

„Gobelíny od Wiehlera s názvem Čtyři roční období stále visí na zdi v obývacím pokoji v domě mých rodičů. Mezi moji mámou, jejími sestrami a babičkou byly vždy žhavým tématem. Ve skutečnosti byla tato Pět ročních období součástí věna mé nejmladší tety; když emigrovala do Švédska, nechala je doma a moje máma si je

vezla. Nejsm si jistý, jestli moje zesnulá babička tuto skutečnost někdy překonala. Tak významnou roli v její výchově hrálo věno. Kdysi, když se vdávala, bylo zvykem, že mladá nevěsta otevřela truhlu, s nadějí na přilákání toho nejlepšího manžela rozložila všechny ručně vyrobené předměty na zahradu a pověsila je na švestky, aby celá vesnice viděla, jak je zručná. Já jsem Páté roční období a Páté roční období je mým věnem. Na rozdíl od dřívějších věn mladých nastávajících nevěst, které do něj vkládaly své naděje a sny o svém budoucím životě, moje věno vyšívá pocity, příběhy z minulosti, které jsou pro mě nesmírně drahé a srdcervoucí, a navždy budou živé v mé přítomnosti.“

Dante Buu strávil období pandemie v Berlíně na rezidenci v Künstlerhaus Bethanien, kde pokračoval v tvorbě expresivních velkoformátových výšivek. Postupně získával větší jistotu a sebevědomí ve svém uměleckém vyjádření stejně tak jako v osobním životě. Z tohoto procesu vychází jako Semir Mustafa, hrdě přijímající své rodné jméno. Semir je na výstavě *Mladí a klidní* zastoupen dílem *Wozu tränen schöner mann?* reagujícím bezprostředně na aktuální válku na Ukrajině. Předobrazem mu byl, kromě všudypřítomných reakčních grafitů na berlínských zdech, refrén poválečné srbské písně Đorđe Balaševiće: „Čemu suze, lepa ženo?“ (K čemu ty slzy, krásná ženo?), jež přizpůsobil své osobní realitě překladem do němčiny a převedením objektu touhy do mužského rodu. Provedení na vyšívacím plátně propojuje dílo Semira s tvorbou Danta Buu.

Ruční práce jako prostředek k navázání dialogu

Alžběta Bačíková je díky svým video audiovizuálním projektům se sociální tematikou výraznou osobností české výtvarné scény. Setkaly jsme se během příprav jednoho z budoucích výstavních projektů z cyklu *Jiné poznání* a její účast na výstavě *Mladí a klidní* byla přirozeným a víceméně náhodným vyústěním našeho rozhovoru. Drobné paličkované dílo, které vytvořila ve spolupráci se svojí sestrou Veronikou Janštovou, formálně zcela vybočuje z Alžbětina uměleckého profilu. Jedná se o první spolupráci sester a svým způsobem o pokus, který teprve čeká na své další rozpracování. I v díle s vypovídajícím názvem „1“ je ale možné spatřit společný princip s dalšími projekty Bačíkové: motivací k iniciaci společné tvůrčí činnosti jí byla touha po zintenzivnění kontaktu s někým, kdo ji zajímá. Stejně jako například v projektu *Setkání*, jehož protagonisty jsou mladí lidé se sluchovým a zrakovým znevýhodněním, také v případě „1“ byl společně strávený čas při přípravě díla záminkou ke zkoumání vztahů, zpracování nějakého tématu nebo čistě jen snahy sblížit se a navázat dialog s jiným člověkem. Spolupráce se sestrou se logicky odvíjí ve více osobní rovině a nepodléhá proto předem plánovaným scénářům, jako je tomu v případě výpravnějších audiovizuálních děl.

Alžběta Bačíková zdůrazňuje v souvislosti s „1“ potřebu návratu k základním dovednostem z doby před sebe-profesionalizací (Alžběta studovala umělecký doktorát na FaVU a Veronika Janštová má PhD. z biochemie). „Člověk se dlouho profesionalizuje, specializuje a pak se dostane do nějakého bodu, kdy už mu něco chybí a potřebuje podstoupit.“ Odstup získaly obě sestry díky návratu k činnostem, které provázely utváření jejich osobností. „Jsou to také, skills, které jsme dlouho pilovaly, jen z nich nemáme ty diplomy,“ dodává Bačíková.

Michael Nosek prošel podobně jako Kristýna Šormová maliřským vzděláním na Střední umělecko-průmyslové škole a následně na AVU v Praze. Jeho doménou je realistická figurativní malba. Malba na plátně, byť dovedená na velmi vysokou úroveň (anebo právě proto), se pro Michaela Noska časem ukázala jako svazující. Postrádal prostor pro experiment a spontánní vyjádření. Nalezl jej ve vyšívacích maskách propojujících principy malby a sochařství skrze neutrální lněnou textilii. Asi nikoho nepřekvapí, že se masky začaly těšit zvýšené popularitě na sociálních sítích (a při jejich občasném vyzkoušení v pražských ulicích) během první vlny pandemie, jejímž symbolem se staly ručně šité textilní roušky.

Podobně jako další výše zmínění vystavující také Michael Nosek v ruční práci nalezl způsob, jak prohloubit svůj vztah s blízkou osobou, když společnou kreativní činností proměnil zajaté rutinní schéma rodinných návštěv. Pro výstavu *Mladí a klidní* připravil koberec ve spolupráci se svojí babičkou **Hanou Noskovou**. Podle Michaelova návrhu společně během několika měsíců technikou tapico (velmi populární domácí ruční práci z období socialismu) uvázali přes 120 000 uzlíků, čímž se stali favority ve fiktivní soutěži o „Nejvíce trpícího autora/autorku při přípravě výstavy“.

Mýtus o věčném návratu

Velkoformátové malby **Radky Bodzewicz** vycházejí z archetypálních příběhů inspirovaných četbou mytologických a religionistických textů. Vznikají v noci, když její dvě malé děti spí. Motivy na plátnech připomínají jeskynní kresby jak svou zemitou barevností, tak figurativní zkratkou. Tento odkaz anebo „návrat“ k samotnému archetypu umělecké tvorby zasazuje dílo Radky Bodzewicz do kontextu pro účely výstavy vykonstruované skupiny „Mladých a klidných“.

Při úvaze nad svým tvůrčím procesem zmiňuje autorka katatymní imaginativní psychoterapii. Jejím principem je naprosté soustředění se na určitý obrazový motiv, z něhož se začnou spontánně rozvíjet další představy vycházející z kolektivního nevědomí. Jak je uvedeno v nedávno publikované recenzi na její výstavu v časopisu *Respekt*: „*Věkovité příběhy, jejichž základní schémata najdeme u světových národů napříč hranicemi i časem, nicméně nechce doslovně ilustrovat. Jsou pro ni odrazovým můstkem k vlastní imaginaci.*“

Radka Bodzewicz jde vlastně v opačném směru než dosud výše zmínění autoři a autorky: k řemeslně ovládnuté technice malby přidává zpětně vrstvu digitální animace. Svě obrazy rozhybává za pomoci aplikace Artitive v rozšířené digitální realitě. Více než dosažení spektakulárního efektu následuje Bodzewicz nutkání posunout médium do více experimentální polohy společně s potřebou naučit se nové - tentokrát digitální - řemeslo.

Nekonečný nácvik

Pro **Marii Tučkovou** (a.k.a. Ursulu Uwe), která si háčkování osvojila díky své babičce, byl přechod k této technice dočasným útočištěm. Jako čerstvá absolventka ateliéru fotografie na UMPRUM a univerzity Dutch Art Institute plynule přešla k ruční práci od tvorby fotografií a videí a aktuálně připravuje hudební video projekt s prvky performance. Mezi témata, která se v jejich dílech v různých podobách vzájemně prolínají, patří hudba, krajina, zrození a ženské luno, cykličnost. Právě cyklické pojetí času a princip tzv. „nekonečného nácviku“ („Infinite rehearsal“), jak jej pojmenoval Guyajanský zeměměřič, básník a spisovatel Wilson Harris, zmiňuje jako zásadní princip svého uměleckého uvažování. Výrazu „ztráta času“ ve vztahu k vytrvalé ruční práci podle svých slov nerozumí a svou činnost tímto měřítkem nikdy nehodnotí. Rytmické řazení bavlněných ok přirovnává k hudební tvorbě a dodává: „*Je to jako proud myslí, který může být stejně snadno přerušen i ztracen, stačí zatáhnout za jednu bavlnku a celý řádek je pryč...*“

Vyšívání apokalypsa

Nabízí se napsat spíše „Apokalypsa jako vyšítá,“ ale to bylo příliš cynické... **Juliana Höschlová** je multimediální umělkyně jejíž tvorba se vyznačuje silným sociálně a kulturně kritickým podtextem, v posledních letech zaměřeným na téma klimatické změny a ekologický aktivismus. Její „Suits“, obleky, propojují vlastní uměleckou interpretaci blížící se klimatické apokalypsy, která vymítí lidský život z povrchu Země s úzkostnou reakcí na mediální obrazy aktuální uprchlické vlny z východní Evropy. Zimní bundy a kombinézy pohozené v ulicích a pohraničních lesích jsou jako připomínka navždy ztracených těl, životů, které zahalovaly. Pestrobarevná organická forma výšivek však zcela záměrně nesedí k tomuto výjimečně depresivnímu předobrazu humanitární katastrofy. Zatímco v Julianině předzvěsti apokalypsy již lidský život není možné zachránit, život jako takový není ztracen.

Organickými motivy vyšívané útroby pozůstalých obleků naznačují vznik nového druhu života, který nastolí novou posthumánní éru na (dříve) naší planetě.

Barevné motivy všité do obnošených bund vycházejí ze série digitálních maleb, které Juliana Höschlová vytvářela během pandemického lockdownu jako formu pravidelného cvičení. Převodem digitální malby do textilního média se vrací k práci s recyklovaným materiálem, již systematicky využívala i ve své předchozí tvorbě (v uplynulých letech se zaměřovala především na kritické využití plastu). Kromě vhodného prostředku vyjádření konceptuálních témat ale Juliana Höschlová vnímá ruční práci s textilním materiálem také jako prostředek zpomalení a zklidnění. Práce v offline režimu v prostředí její podkrkonošské chalupy jí pomáhá regulovat přísun informací a být v přítomném okamžiku.

Mladí a klidní / Young and Restful

13. 4. — 29. 5. 2022
Galerie MeetFactory

Vystavující: Alžběta Bačíková a Veronika Janštová,
Radka Bodzewicz, Dante Buu, Pavel Havrda,
Juliana Höschlová, Semir Mustafa,
Michael Nosek (ve spolupráci s Hanou
Noskovou), Kristýna Šormová, Marie Tučková

Kurátorka: Eva B. Riebová

Produkce: Jan Vítek

Asistentka produkce: Lívia Gazdíková

PR: Zuzana Kolouchová, Filip Pleskač

Grafický design: Richard Wilde, Jan Arndt

Instalační tým: Maria Aksinina, Vladimír Drbohlav,
Nikol Hoangová, Antonín Klouček, Jiří Kocman,
Karel Mazač, Robin Seidl, Gabriela Skopalová,
Tetyana Rogulska, Diana Rybalko, Vojtěch Žák

Poděkování: Dimitri Bodzewicz, Jarka, Raia, Alina,
Marina, Tereza

